

კვირული № 11

№ 11

29 მარტი 1915 წ.

მიიღება ხელის მოწერა

წლიური ფასი

≡ 5 მან. ≡

ცალკე ნომერი 10 კაპ.

რედაქცია ღიაა 9—3 საათამდე.

სოცველ კვირული საზოგადო-ეკონომ-

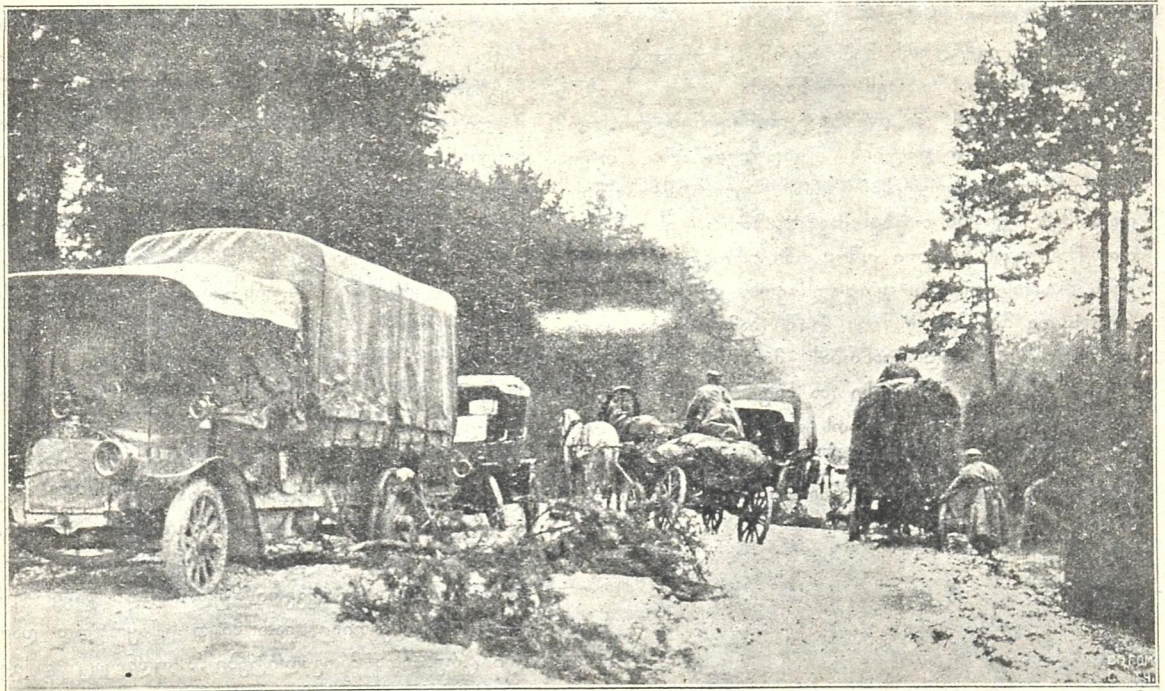
მიური და სალიტერატურო შუბნალი

წელიწადი მეოთხე

6254

მისამართი: თბილისი, Габაевский пер. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპუტის: თბილისი კლდე.

გერმანელებისაგან გაფუჭებული გზა პოლონეთის ასპარეზზედ.

- ს ა რ ნ მ მ ი :
1. ომი და ჩვენი მომავალი.—ქართლელისა
 2. „ქართლი“ და „კახეთი“.—რ. გ—სი. პ. გვირგვინი.—თ. იანელია.
 3. უზრუნველ ქართველის დღიურადან.—გ—ი
 4. ახ—ელისა.
 5. გამოქცეულები.—რ. გ—სი.
 6. სხვა და სხვა ამბები.
 7. თავადი ზავლე (მოთხ.)—მარ. გარიყულისა.
 8. რუსული ჰრესა.
 9. სამკლავიარო წერილი.
 10. ზრფინციის ცხოვრება.
 - ი. იმერელისა.

ომი და ჩვენი მომავალი

ჩვეულებრივი მიმდინარეობა კაცობრიობის გონებას აბრუებს, სიმკვირცხლის უნარს უკარგავს, პირიქით, როდესაც მოძრაობაა, სიცოცხლე ლაღდება, გონება ფრთებსა ჰშლის და ზევსური ძალით იმოსება კვლავ სასიცოცხლოდ, კვლავ ცხოვრების კოკრების გასაფურჩნად. დღევანდელმა ომმა, მართალია, მებრძოლ სახელმწიფოებს საშინელების აჩრდილი წარმოუყენა თვალწინ, მაგრამ საშინელება იგი რამდენადაც შემზარავია, რამდენადაც მკაცრი და უღმობელია, იმდენად უფრო თვითეულ მხარეს აწყურებს სიცოცხლეს, თავდაცვის აღლოც გენიოსობის ძალას იჩენს, ზეკაცურს გამჭრიახობას, რომ მეტოქე დასცეს და მისი ადგილი დაიკავოს. აბა ვადაჰხედეთ მებრძოლ მხარეებს: მთელი გერმანია, ეს კოლექტიური ნაპოლეონი, როგორც ეს მშვენიერად დაახსიათეს ფრანგებმა, დღეს რკინის გალიას ამტვრევს და ღრმად დაღწმუნებული, რომ მარცხი არ უღალატებს, გადულოცავს თავის ჩაფხუტს და გამარჯვების ცისარტყელას შარავანდედად შემოავლებს თავზე! მათის აზრით ეს იქნება თითქმის უკანასკნელი ომი, ომი, რომელიც მიანიჭებს თავისუფლებას ყოველს ერს, ყოველს დაჩაგრულს და მის ჰეგემონიის ქვეშ დამყარდება საერთაშორისო მშვიდობიანობა! მაგრამ არა ნაკლებ ასევე ინგლისი და საფრანგეთი! რა ვუყოთ თუ ყოველ დღე ერთს გემები ელუპება, ხოლო მეორეს—ტერიტორია! სწამთ, გულწრფელად სწამთ, რომ გაიზარდებენ, ბელგიას განათავისუფლებენ,

მაგრამ რა გვესაქმება, თუ წინასწარმეტყველნი რას იტყვიან. საქმე ის არის, რომ ამ ომმა ყველა გამოაფხიზლა ყველა ჰგრძობს, რომ ეს ის მომენტია, როდესაც დიდიც და პატარაც ერთის სახით ეთამაშება სიკვდილს. ვის მოხვდება პირველად მხვილი, — აი ყველას საზრუნავი, აი, რისთვისა ფარიკობს ყოველი ერი, რისთვის ემზადება, რომ მარჯვედ იყვეს, უბრალოდ არ წახდეს.

ამ ამბავის მაკქერალს თქვენც გატაცებთ ერთგვარი ცნობისმოყვარეობა და ეკითხებით თავს: რას ჰფიქრობს ჩვენი სამშობლო, საქართველო, საითაა მიმართული მისი ზრუნვისა და ოცნების ისარი? მაგრამ დაჰხედეთ სურათს თუ არა, სინამდვილე შეგზარავთ: არ არის ქვეყნიერებაზე ერი ისე უღარდელი და დარდინანი, როგორც ქართველობა. პოლიტიკური უმწიფობა სწორ უპოვარ ბავშვის გულუბრყვილობამდე ჩამოდის. საოცარია, ერი მთელის თავის წარსულით მუდამ ასეთი ბავში როგორ გადურჩა ისტორიულ ქარტყილებს? ისე მოსჩანს, თითქოს ერს სიცოცხლის უნარი დაჰკარგვია. საკუთარს ტკივილებს ისე გაუბრუნებია მისი გონება, ისე შესჩვევია წამების გვირგვინის ზიდვას, როგორც ჩვენი ზღაპრული ამირანი მყინვარის მწვერვალზე ყვავ-ყორანთა მიერ გულღვიძლის ფლეთვას! ჩვენ ოდნავ არ გვაკრთობს ის ამბავი, რომ მუჟა ერმა ამდენი მებრძოლნი გასწირა და უპატრონოდ დარჩა სახლ-კარი, მასულ-დედული, ოდნავაც არ გვათრთოლებს ჩვენი დედების შავ-ბნელი ძაძა, ოდნავ ჟრუანტელს არა გვევრის უღროოდ დაქვრივებულ რძალთა ქვითინი, მათ მიერ უნაყოფოდ დათესილი ცრემლთა მარგალიტები... ოდნავაც არ გვაკრთობს შიმშილის საზარელი აჩრდილი, რომელიც ჰირისუფულსავით თავზე წამოგდგომია. მერე რას ელონობთ? რას ვაკეთებთ? გამოვიკვლიეთ ესა თუ ის მაზრა რა ყოფაშია? გავითვალისწინეთ სამშობ

ლოს კუთხეთა მდგომარეობა? მოგვეპოვება რაიმე სტატისტიკური ცნობები? შევადგინეთ დამხმარებელი საზოგადოებანი, თუნდა რუსეთში არსებულ ეკონომიურ საზოგადოებათა ფილიალური განყოფილებანი, რომ სესხის აღებით მანც შეგვეძლოს შიმშილობის თავიდან აცდენა? ვინ ზრუნავს, ან სად არიან ჩვენი უპატრონოდ დარჩენილი სოფლის მზრუნველნი? ითხოვეს სადაც ჯერ არს, რომ სტიქიურ მტრისგან რამდენადმე დაზღვეულნი ვიყვნეთ? მაგრამ ამაზე ზრუნვა ხომ „ზოოლოგიური პატრიტობა“ იქნებოდა! ქართველ ერს სადა აქვს დრო თავის თავზე იზრუნოს! მერე რა პასუხი უნდა გასცეს საფრანგეთს, ინგლისს, ბელგიას, რომელსაც აღდგენა ეჭირვება, მაშასადამე ჩვენი დახმარებაც, თუმცა იგივე ბელოია ამ გაოხრების შემდგომაც ათასჯერ გვიყდის და გავვიყდის კიდევ! „ოხრადაც დარჩენილა საქართველო, თუკი პარიზი არ იქნება“, —აი ჩვენი დიდი და უმაგალითო ზრუნვას გამოსავალი წერტილი! და ეს ავადმყოფური სიბრძავე მით არის სავალალო, რომ ინტელიგენციის კარნახითვე საზოგადო ხასიათს იღებს. სხვისთვის თავის განწირვა, სხვისთვის სისხლის დაღერა და არასოდეს საკუთარისთვის ზრუნვა, —აი ჩვენი რაინდული, მაგრამ იმავე დროს ჩვენივე დამლუპველი თვისება! ამ გატაცების მიზეზია ჩვენი პოლიტიკური მისიის შეუძლებლობა. ამის გამოა, რომ ლამის არის ისტორიული ერი არა ისტორიულ საფეხურამდე ჩამოვიდეთ. ჩვენმა დაუდევარმა უმოქმედობამ დაგვიკარგა კულტურული ღირებულება. ჩვენ შეგვარჩა მხოლოდ ფიზიკური სახიერება, რომელიც შეგვიძლიან ვიპოვოთ ყოველ ველურ ადამიანში: „უგნური სიმაჰაცე“ ეს ის უგნური სიმაჰაცე, რის გულისთვისაც ჯილდოთ „კიდევ ერთი დოკუმენტი“ გეტკიცეს სევასტოპოლიდან ნაფრენ დეპეშით! მაშ რა უნდა ერქვას ასეთ ერის მომავალს? სადაა სიცოცხლის ძიება? სადაა მოქმედება? ვხედავთ, ქართველობა იბრძვის, ომის ველს ათასობით დაფერადებენ საკუთარ სისხლით, ვიცით ეს, ვიცით, მაგრამ ვსდუმვართ და მის ნაცვლად, რომ გველონა რამე, კანონიერად ამოგველო ხმა და სასურველად პატივი დავგვესახურებინა ჩვენდამი, ჩვენ ჩვენი დუმილით, ჩვენი მონური ლაქიაობით ავიყარეთ ყოველი ღირსება! როდემდინ უნდა მივდიოთ მდუმარე ბედის ვარსკვლავს? როდემდინ ვიქნებით მიძინებულნი? ნუ თუ ტკივილზე ყვირილი დანაშაულობაა? მაგრამ ხომ ვიცით, რომ ჩვენს გარშემო ყველა ყვირიან, ხომ ვხედავთ, რომ ყოველისფერი ნებადარ-

თულია სხვათათვის! მაშ რას ნიშნავს, რომ ქართველ ერს კი, მებრძოლს, წინა რიგებში სიკვდილითან მოცუკვავს, მანც ყველა თავში სცემს, აბუჩად იგდებს, ხოლო ამას კი პასუხის გაცემა კანონის დარღვევა ჰგონია და მტრის შიშის ზარდამცემი საკუთარ თავის ლაჩარი დამცველიც კი არ არის! დაგვიჩენია ერთი გზა ვიფიქროთ, რომ ჩვენ ვერ შეგვივინია საკუთარი ძალ-ღონე, მას ვერ ვაფასებთ სათანადოდ ან და სულ გულუბრყვილო ბავშვები ვართ, ხოლო თუ არ ვიღუპებით და უფსკრულში დღემდინაც ვერ გადავიჩნებით, ეს მოხდა განგებით, ვიღაც მფარველი ანგელოზის წყალობით, რომელიც ფეხდაფეხ დაგვდევდა და გვდევს კიდევ.

მაგრამ თუ სიცოცხლის ლოდიკა მოითხოვს თავდაცვის ფარხმალს, თუ დღეს დიდი და პატარა სახელმწიფონი დატრიალდა და მხადებაშია, თუ ჩვენი მეზობლები უტეთიტორიოდ ტერიტორიას იძენენ, რუქაზე საზღვრებს უვლებენ, ავტონომიის მოპოვებაზე ახდილად ლაპარაკობენ, იძენენ შეთხზულს თუ შეუთხზველს იურიდიულ უფლებებს, უფრო მეტის უფლებით შეუძლიან ქართველ ერს ხმა ამოიღოს, ვიგინდარას ხელის წამოკვრანზე სასურველი პასუხი გასცეს და იფიქროს თავის მომავალზე, რომ ყოველგვარ მოულოდნელობას თამამად შეჰხედეს. შევხედოთ ჩვენს მეზობლებს, როგორ ეკამათებიან მილიუკოვს არეველეთა სახით! ისინი თავისი მხრით მართალნი არიან და სამართლიანდაც სცილილობენ თავისუფალ არმენიის ასალორძინებლად,

მით უმეტეს, ეს საკითხი, თუნდაც ომი არ მომხდარიყო, მორიგად იყო წამოყენებული. აი, დავხედოთ რუქას და რას დავინახავთ: პატარა საქართველო არტახებშია შეკრული, მას აქეთ-იქით ორი დიდი ტალღა აწევება, ჩრდილოელნი კავკასიონის კალთებზე და სამხრელნი ბორჩალო-ახალციხის მხრით. საით წავიდეთ? როგორ მოვიქცეთ?

—აი უმწვავესი საკითხი. ჩვენ კი ამაზე არ გვიფიქრია. ერთხელ ავყვირდით, როგორც თეორეტიკოსები, მაგრამ მაშინაც „რეალურ მოსახლეობას“ ვერ გასცილდა ჩვენი პოლიტიკური სიმწიფე. ჩვენ გამოვიჩინეთ სრული უცოდინარეობა სამშობლო რუქის, სამშობლო ისტორიისა, მასთან ერის ზრდის კანონებისა, მაგრამ რამდენადაც უსუსური იყო იმ დროს ჩვენებურ თეორეტიკოსების ლოდიკა, იმდენ-

ნად ხანმოკლე იყო მისგან დაყენებულ უთავბოლო კამათის კორინტელი და სწრაფად ჩაჰქრა. ცხოვრება კი საღ საკითხებს აყენებს ჩვენ წინ და კონკრეტულ გარდაწყვეტას მოითხოვს და არა შექანიკურად შეთხზულ თეორიებს. როგორც ყველა ვრს, უეჭველია, ჩვენ ვრსაც ექმნება ზრდის თვისება. ჩვენი „რეალურ მოსახლეობის“ მანძილი ისე მკირეა, რომ არ იკმარვის. დღეს, იმერეთს არ ჰყოფნის ადგილი. ხვალ კიდევ კრიზისი ქართლს დაუდგება. და როცა ეს ასე ხდება, ვრმა კიდევ უნდა იპოვოს შესაფერი გასაქანი. ეს გასაქანი ეხლავე უნდა იქმნეს აღნიშნული და დაკანონებული, იურიდიულ ფორმებში ჩამოყალიბებული. ეს გახლავთ გზა, რომელიც ისტორიამ მოგვანიჭა, გზა, რა მხრითაც მოველით, საითაც ჩვენი ფშავ-ხევსურე და მთიულეები ბუნებრივად მიერეკებთან სამოვრებზე იაკვიანთ ფარას: ეს გახლავთ ბორჩალო, ახალციხე და მთელი ლაზისტანი, ხოლო მეორე მხრით სოხუმის ოლქი, ერთი სიტყვით, შავი ზღვის ნაპირები. ზღვიდან დაშორება, დაკარგვა ამ ისტორიულად ნაანდერძვე მაზრებისა ეს იქმნება სიკვდილი მთელი ქართველი ერისა, იძულებითი გასრესა სამხრეთისა და ჩრდილოეთის ტაღლის ქვეშ, რომელიც ჩანთქმას გვიქადის. თუ რამ უნარი შეგვრჩენია სიცოცხლისა, თუ გვსურს ჩვენი მომავალი უზრუნველ ვყოთ, ეხლავ მაგრად უნდა ჩავკიდოთ ხელი ჩვენს იურიდიულ უფლებებს და ჩვენს მეზობლებსავით დროითვე შეუდგეთ ზრუნვას, საქმიანობას, რომ ეს მაზრები ჩვენი ტერიტორიის ფარგლებიდან არ დაეკარგოთ. თავდაცვისთვის მზადება ყველა არსის უფლებათა, მით უმეტეს მთელი ერისა, ჩვენც არავინ დაგვზრახავს,

ქართლელი.

„ქართლი“ და „კახეთი“

ამ ოცი წლის წინად ჩაეყარა საფუძველი ერთ უდიდეს და მნიშვნელოვან საქმეს დაარსდა კახეთის მევენახეთა საზოგადოება „კახეთი“. მისი ეკონომიური მნიშვნელობა არა მარტო შიგ შესულ მევენახეთათვის, არამედ მთელი კახეთისათვისაც იმდენად დიდი და ფართოა თეორეტიული მოსაზრებით, რომ ყოველად შეუძლებელია როდისმე საბოლოო ხორცი შეისხას ამ იდეამ, მაგრამ მისი თანდათან განვითარება,

მისი გაძლიერება არა მარტო სასურველი არამედ შესაძლებელიც არის. „კახეთის“ საზოგადოების ისტორია არ არის ზრწყინვალე, მას ბევრისაგან ბევრი დაბრკოლება ელოდება წინა, მაგრამ თანდათან მისი დადებითი მხარეები იმდენად აშკარანი ხდებიან, რომ მომავალში იგი უნდა კოოპერატიულ საზოგადოებათა მაგალითად გადაიქცეს. საუბედუროდ, სწორედ ეს მხარე მოიკოქლებს საზოგადოებისა და ამაში ბრალი ედებათ არა მარტო ყოფილ და ეხლანდელ ხელმძღვანელებს, არამედ უმთავრესად საზოგადოების შემადგენლობას, რომელსაც ნათლად არა აქვს წარმოდგენილი თვით დედა აზრი და მიზანი საზოგადოებისა.

პირველ დამფუძნებელთ, ეტყობა კარგად ჰქონიათ წარმოდგენილი კოოპერატიული საზოგადოების დიდი მნიშვნელობა და მართლაც მეტად ცხოველყოფილი წესდება შეუდგენიათ, მაგრამ რუტინას ჩვენის ცხოვრებისას ეს მშვენიერი წესდება უკუღმა შეუტრიალებია და თვით დამფუძნებელნი, იძულებით თუ ნებაყოფლობით მათივე არჩეულ გზიდან გადაუყენებია.

დედა აზრი და მიზანი ყოველ საწარმოვო-გამსაღებელ კოოპერატივისა, როგორიც არის „კახეთი“, გახლავთ საუკეთესოდ წარმოება და გასაღება იმ საქონლისა, რომელიც კოოპერატივის ამხანაგებსა აქვთ; მაშასადამე უნდა ვიფიქროთ, რომ „კახეთის“ საზოგადოების ხელმძღვანელნი სწორედ ამ მხარეს მიაქცივდნენ ყურადღებას და შეეცდებოდნენ ოცი წლის განმავლობაში შეექმნათ კადრი ინსტრუქტორებისა, რომელნიც გააუმჯობესებდნენ მეურნეობას, შეაკავშირებდნენ წევრებს ერთსულოვან ამხანაგობასა და მუშაობაში, ხელს შეუწყობდნენ მეურნეობის განვითარებას წამლეულობით, ხელსაწყო იარაღებით, საორგანიზაციო და საერთო სისტემით. რაც შეეხება ღვინის გასაღებას — აქაც შეეცდებოდნენ იქითკენ მიეხარათ საქმე, რომ რაც შეიძლება მეტი ღვინო და მეტი წვერისა გასაღებულიყო. ნამდვილში ჩვენ სულ სხვას ვხედავთ. ოცი წლის განმავლობაში წევრებისათვის არაფერი გაკეთებულა რა, თითქო წევრები სხვანი იყვნენ და თვით საზოგადოება სხვა, საცა მხოლოდ გასაყიდათ მიაქვთ თვისი საქონელი. ამ გვარად ჩამოვარდა რაღაც უცნაური წესები და დამოკიდებულება ამორჩეულ გამგეობასა და წევრებს შორის. ამხანაგური განწყობილების მაგიერ — თითქმის მტრული. წევრები მუდამ უკმაყოფილონი არიან გამგეობისა, გამგეობა კიდევ წევრებისა და ორთავეს სრული საფუძ-

ველი აქვს ამისა, რადგან თავიდანვე არანორმალური პირობებია შექმნილი ურთიერთობისა. აქედან წარმოსდგება ყველა სხვა ნაკლიც ამ დიდმნიშვნელოვან საზოგადოებისა, რომელსაც დღეს მთელი კახეთის ბედი ხელთ უნდა ეჭიროს და ფაქტიურად კი ნაასალსაც ვერ უძღვება.

„კახეთს“ ისეთი სახელი აქვს მოპოებული, შეუქმნია იმ გვარი ფარმა, რომ მისი ღვინის გასაღებას სრულიად არა სჭირია, ის ვაჭრული თაღლითობა და ათასგვარი ხრიკები, რომლითაც სარგებლობენ კერძო ვაჭრები და სირაჯები. „კახეთის“ ღვინის რეკლამა და საფასური თვით ნაწარმოების სიკეთეშია და ამიტომ ზედმეტად უნდა ჩაითვალოს მთელი ყურადღების გადატანა სწორედ ვაჭრულ მხარეზე, რითაც აქამდის ხელმძღვანელობდნენ. ეს მხარე, ვარდა იმისა რომ გამოუცდელითა კოქლობს ყოველთვის, ვინაიდან ქართველებს ვაჭრობა აქამდისაც ეძნელებათ, არასასურველ ნიადაგზედაც აყენებს დანარჩენ საქმეს. ხელმძღვანელნი აფართოვებდნენ ვაჭრობას, მაშინ როდესაც თვით ამხანაგების საქონელი არა მატულობდა, ე. ი. იძულებულნი იყვნენ გაფართოებულ ბაზრის დასაკმაყოფილებლად ღვინო გარეშეთაგან შეეძინათ და ბევრჯერ იმ დროს, როცა თვით წევრები იძულებულნი ხდებოდნენ თავიანთი ღვინო საზოგადოების გარეშე გაეტანათ.

ყველა ეს არანორმალური პირობა შეიქმნა, ჩვენის აზრით, სხვათაშორის იმიტომაც, რომ დღემდის კოოპერატიულ საზოგადოების ძირითადი მნიშვნელობა შეგნებული არა გვაქვს და მასაც ისეთივე მოთხოვნილებას უყენებთ, როგორც კერძო ვაჭრობას. სწორად გაიგონებთ არა მარტო ჩივილს, არამედ თითქმის სასოწარკვეთილებამდე მისულს უკმაყოფილებას, რომ „კახეთის“ საზოგადოებას მოგება ათა რჩებაო, მაშინ როდესაც ასიათასობით უნდა იყოსო.

ბარადოქსად ნუ ჩამომართმევთ და უნდა ესთქვათ, რომ მწარმოებელ კოოპერატივს როგორც არის „კახეთი“, ნორმალურ პირობებში მოგება არც უნდა ჰქონდეს; ე. ი. მისი მომგებიანობა სრულებითაც არ უნდა ვეძებოთ ისეთ წმინდა მოგებაში, რომელიც რჩება ხოლმე კერძო ვაჭარს, არამედ იმ მყურნეობს გაუმჯობესებასა და შემოსავლის გადიდებაში, რომელიც უნდა ჰქონდეთ ამხანაგობებს.

წესდებითაც და რეალური დანიშნულების მიხედვითაც „კახეთში“ უნდა გასაღებოს

საკუთარი ღვინო კარგ ფასებში და ხელი შეუწყოს მეურნეობის გაუმჯობესებას. სხვა მიზანი საზოგადოებას არა აქვს. ეს მიზანი ფრიალ საპატიო არის და მაშასადამე, თუ წევრებმა ღვინოში კარგი ფასი მიიღეს წრეულს, მერმის კი მეტი ღვინო მოუვიდათ და უკეთესი ფასიც მიიღეს და ასე ამ გვარად მიმდინარეობს საქმე — მიზანი მიღწეულია; ზედმეტი მოგება უკვე ექსპლუატაცია იქნებოდა მომხმარებლისა, რასაც ყოველთვის უნდა ებრძოდეს და არა მიზნად ისახავდეს ყოველგვარი კოოპერაცია. მეორე მხრით, ასეთი კოოპერატიული წესი ხელს უწყობს ჩარჩობის და ყოველნაირ სიყალბის აღმოფხვრას, რადგან ამხანაგობის ნორმალური პრინციპია კარგ ფასებში საქონლის გასაღება, და ამით უნდა მიიზიდოს გარეშე მდგომნიც თვით ამხანაგობის ფარგლებში.

მაგრამ საზოგადოება „კახეთის“ ნაკლი სხვათაშორის იმაშიაც არის, რომ ვერ ებრძვის ჩარჩობას. უსამართლო მოთხოვნილება, რომ ამხანაგობას უნდა მოგება ჰქონდესო, ხელმძღვანელთ ბევრ შეცდომებს აკეთებინებს და საქმის გაუმჯობესების მაგიერ, ბევრჯერ აუარესებენ: სკდილობენ ნაკლებ ფასებში შეიძინონ ღვინო წევრებისა თუ გარეშეთაგან და ამ ოპერაციით დაანახვონ საზოგადოებას მოგება. ვარდა იმისა რომ ეს დარღვევა ნამდვილი მიზნისა და არც ყალბი მიზნის მიღწევას უწყობს ხელსა, ე. ი. მოგებას არ იძლევა, იგი თვალსაჩინოდ სცემს საზოგადოების მნიშვნელობას, როგორც თვით-მოზარდისას ერთი მხრით და როგორც ჩარჩობის ამლაგმელისას მეორე მხრით. მართლაც, წევრი, რომელიც სრულ ფასს ვერ იღებს თავის ნაშრომისას, უეჭველია უნდაბლად მოეკიდება საზოგადოებას და გაექცევა არამც თუ ვერ მიიზიდავს ახალს წევრს; ჩარჩი კი ამით ისარგებლებს თავისი ქსელის გასაბმელად.

მაშ თუ შევთანხმდით პრინციპიალურად რომ მწარმოებელ კოოპერატივის მოგება თვით მის არსებობასა და ნაწარმოების სრულ ფასის აღებაშია და არა წმინდა მოგებაში, უნდა კიდევაც შევეცადნეთ ამ ნორმალურ დონეზედ დავიყვანოთ როგორც საზოგადოება „კახეთის“, ისე აწ დაარსებული „ქართლი“, იმავე ხასიათის კოოპერატივი — და ყველა სხვა ამავე დარგისა.

მაგრამ პრინციპიალურ შეხედულებას ყოველთვის ათასი დაბრკოლება ელოდება წინ, ვიდრე იგი პრინციპი ფესვებს გაიდგავდეს აღამიანთა აზროვნებაში.

ნებაში და ამიტომ „კახეთს“ მაკალითად დღევანდელ კონკრეტურ პირობებში მოგებაც სჭირია, ვიდრე იმ ვალბს გაასწორებდეს, რომელიც აწვეს მას. ამ ვალის გაუახდას სულ ადვილად შესძლებს საზოგადოება, თუ სათავეში თვითონაც გამრჯელი ხალხი ეყოლება და მოსამსახურეთა კადრსაც გააუმჯობესებენ. შემცდარია ის აზრი, გავრცელებული ჩვენს საზოგადოებაში და კერძოდ „კახეთისაში“, რომ სათავეში აუცილებლად კომერსანტები და ვაჭრული უნარის მქონე პირები უნდა იდგნენ. კომერსანტები შეიძლება კარგად წაიყვანდნენ ვაჭრულს საქმეს, ე. ი. ათას თუმნობით მოგებას აჩვენებდნენ საზოგადოებას, მაგრამ იმავე დროს აუცილებლად დასცემდნენ თვით წვევრთა ნაშრომის ფასსა; კიდევაც მეტს ვიტყვი: ისინი იძულებულნი იქნებიან არჩიონ გარედ ნაყიდი ღვინო შეღავათიანი პირობებით, ვიდრე ანგარიში გაუწიონ ყოველ წვევრსა. ამ გვარად გამოცდილი კომერსანტი ნელ ნელ გამოაცლის კოოპერატიულ სულს და გაამეფებს ვაჭრულს. ჩვენს ყოფაში ჩავარდნილ ერისათვის კი ხსნა სწორედ კოოპერაციის აღორძინებაშია. ვაჭრობა მრეწველობას ერის ცხოვრებაში საზოგადოთ დიდი მნიშვნელობა აქვს და ამის ყოველმხრივ უნდა შეუწყოთ ხელი, მაგრამ ვაჭრობა მაინც კერძო საქმეა და კერძო შეღავათს მოუტანს ამა თუ იმ პირს, ამა თუ იმ ჯგუფს, მაშინ როდესაც კოოპერატიული წესი წარმოებისა თუ ვაჭრობისა აერთებს მთელს რაიონებს, წვრთნის ამხანაგებს ერთსულოვან მოქმედებაში და ჰქმნის ერის ჯანსრულ ეკონომიურ ცხოვრებას. ჩვენთვის, ქართველთათვის კოოპერაციას მით უფრო დიდი მნიშვნელობა აქვს რომ უფლებოა ერი ვართ, გერები და ხელმძღვანელი ორგანო, მთელი ეროვნული მეურნეობის და პოლიტიკის მწარმოებელი გულშემტკივარი არა გვყავს. ჩვენი ძალა მხოლოდ ყოველნაირ ერთობაშია, ორგანიზაციაში და მხოლოდ ორგანიულად შექედილ დაწესებულებათა წყალობით შეგვიძლიან ბრძოლა ყოველგვარ უკუღმართ პირობებთან.

ამხანაგობა „ქართლი“ სწორედ იმავე პრინციპზეა აშენებული, როგორც „კახეთი“ და ერთი დიდი უბირატესობა აქვს, რომ მარტო შარშან დაარსდა; მაშასადამე გარეშე პირობები უკეთესია, შეგნება მეტი და ჯერ შიგ არ გაბატონებული ინერციით სავსე მექანიზმი, რომელიც ხელს შეუშლიდეს ჯეროვან ნადავგზე დაყენებას კოოპერატიულ საქმისას.

წერილი მეტად გაგვიგრძელდა და ვეცდებით შემდეგ ნომერში შევჩერდეთ უფრო დაწვრილებით „ქართლის“ საკითხზედაც და ზოგიერთ უკვე ხსენებულ აზრზედაც, ნამეტნავად „წმინდა მოგებაზე“, რომელიც საკითხიც მკაფიოდ უნდა ჰქონდეს წარმოდგენილი ყველა კოოპერატორს.

რ. გ.

გ ვ ი რ გ ვ ი ნ ი ...

სურათი ესე — პატარა, მაგრამ ღრმა, როგორც თეთრი ცისა, ნაზი — როგორც ღრუბლის მუსიკა...

ვის უნახავს მგოსნის საფლავი?

იქ, მთაწმინდის წმინდა ეზოში, ჩვენს პანთეონში, ასვლისას მარცხნით, ათლილ კლდის ძირში ასვენია ჩვენი მგოსანი... ობოლია საფლავი მისი. განმარტოებულია მისი სამარე... ირგვლივ შემორტყმული აქვს მუხის შტოთაგან ნახლართი ღობე... შიგ საჯდომი გრძელი სკამი სდგას. ბუმბერაზის კუბოს სიგრძეზე აზიდულია მალლობი და ერთ თავში უსვია ნინოს ჯვარივით ვაზისაგან ნაკეთი ჯვარი. მეორე თავში კიდევ სურათი მისი ჩარჩოში მდგარი და კიდევ ჯვარით დაშვენებული. საფლავის მალლობს ზედ ეყარა ყვავილთა გროვა... მრავალ ყვავილთა... და შიგ კალთებიც დაფენილიყო მწვანე ფურცლებით, ნორჩი შტოებით...

მე ვიყავი მგოსნის საფლავზე დაკრძალვიდან მეოცე დღეს...

მალალია მთაწმინდა. დილა ადრიან, როდესაც მზე განით გადაჰკრავს სხივთა კონებსა და მგოსნის სამშობლოს დედაქალაქი მთლად გალაღებულია მზის ღიმილით, მაშინ ძყუდროა მთაწმინდა. იშვიათია იქ ამსვლელი. მაგრამ საამურია იქ ყოფნა. წარმტაცია იქიდან ცქერა და მე დილას ავედი იქ. სიჩუმე იყო. დავეჯექი სკამზე და ვფიქრობდი იმაზე — თუ რა რიგ უნდა აშენდეს აქა დიადი ძველი არეს ვსინჯავდი. ვუცქეროდი საფლავს და ვფიქრობდი იმაზე — თუ ვინ არის ასეთი ჩუმი მზრუნველი, რომ ამდენი ყვავილი ჰყრია საფლავზე, რომ თითქოს ოცი დღის კი არა — დღევანდელი იყოს სამარე. ვღუმი... უცებ სიჩუმე დაირღვა, მოვიხედე და დავინახე ხორც-შესხმული უბიწო ტრფობა...

ხუთმეტამდე იყვნენ პაწია ბავშვები. აღფრთოვანებული იყო მათი სახელი. თვლები — ანთებული. სიხარულით იყვნენ სავსე. მაგრამ ცქრიალა სულის

თამაშს აღარ ამხელდნენ ყურადღებად იყვნენ გადა-
ქცეულნი. ჩემმა დანახვამ ისინი შეაკრთო და გა-
თამამა კიდევ.

ჩემად მოვიდნენ სამარესთან. მოწიწებით და-
დგნენ. ყველას პაწია ხელებში ეჭირა რამდენიმე
ყვავილი, ვარდი, აყვავებულ მცენარეთა შტოები.
გაჩუმდნენ. და შემდეგ დაუწყეს პატიჟი ერთმანეთს —
თუ რომელი მისულიყო პირველად. ბოლოს დაიწ-
ყო ერთმა. მივიდა წყნარად, დაადვა ყვავილთ კონა
საფლავს. შეჩერდა, და... გამოიქცა. მერე მეორემ
ამ რიგადვე. და ასე ყველამ. და საფლავი შეამკეს
სულ ახალ-ახალი ყვავილებით. გაიქცნენ.

აი ვინ ყოფილა მზრუნველი მგოსნის საფლა-
ვისა! მთაწმინდის ღარიბ მცხოვრებთა შეილები, აღ-
ბად, ყოველ დღე აღიოდნენ თავისი „მცირე
შეწირულებით“ და „წრფელი, უმანკო გულით“
თავის სიყვარულს უმტკიცებდნენ ბუმბერაზ ქართ-
ველს, სიყვარულის მგოსანს.

ეს იყო გვირგვინი... სიყვარულის გვირგვინი...
სურათი პატარა—მაგრამ ღრმა როგორც ეთე-
რი ცისა, ნაზი როგორც ღრუბლის მუსიკა. ფაქი-
ზი—როგორც მგოსნის ოცნება...

თ. იანელი.

უზრუნველ ქართვე- ლის დღიურიდან

(კვირიდან კვირამდე)

როგორც გასულ კვირას მოგახსენეთ, დიდ
ვერაფერ „აღერსით“ დამხვდნენ საკუთარ ოჯახში
და იქ რომ არ დაგვსწრებოდა უწესოების, ახა,
ღმერთო, რა მემართება! — წესიერების დამცველი
მეზოფე, ვინ იცის რა მსვლელობას მიიღებდა ჩვე-
ულებრივი ოჯახური „ნედლორსუბენი“, ამიტომ რა
გასამტყუნნი ვარ, თქვენი ჭირიმეთ, თუ თქვენს
უმორჩილეს მონას, როგორც ერთი ჩვეულებრივი
„ობივატელის“ დიდი რუსეთისა და იმის კულტუ-
რას ნაზიარებ*,) აღმეძრა ჟინი ანუ ქუთათურათ
რომა ვსთქვათ, — ჯინი «*СЪ ГОРЯ*», ნუნუათი გო-
ნება გამებრუებინა, — დავიწყებას მივცემოდი... ასეც
მოვიქცევი: ვიხელთე თუ არა ღრო, როცა ჩვენებმა

მამა-პაპური ხვრინვა ამოუშვეს, ფაცი-ფუცითა
სიბნელეში, ტანისამოსი გადავიცვი, — სიჩქარისაგან
თავზე ერთი ხელი ჩემი სიდედრის „შლიაპაც“ კი
ჩამოვიფხარტე და გავიპარე... ცისკრის ნიავივით,
იაჯაქზე მიყრილ-მოყრილ შწოლარეთა შორის...

ღვთის წინაშე ტყუილად არ ჩამიარა იმ
„განწირულმა სულის კვეთებამ“: მე მაშინათვე მი-
ვაშურე ერთ ჩემ მწერალ—მეგობარ ბინისაკენ და,
ჩემდა დიდად სასიამოვნოთ, იქ დამხვდა ჩვენი ინ-
ტელიგენციის მრავალი წარმომადგენელი, — ეგრედ
წოდებული „მარლი ჩვენი ქვეყნისა“, რომელთაც
თავი მოეყარა დღესასწაულის შესახვედრად. სსოგ-
ნიდან წარუშლელი შთაბეჭდილება იქონია; ამ
ბრწყინვალე საღამოს არა ნაკლებ ბრწყინვა-
ლედ კრებამ: ღმერთო ჩემო, რა მჭკრმეტყველური,
სულის და გულის აღმატყენებელ-აღმაფრინავი და
აგრეთვე აღმაშფოთავ-შემამრწუნებელი მრგვინავი სი-
ტყვა იქ არ ითქვა!.. ამიტომაც, რა ვასაკვირველია, თუ
ქიქებიც „ბეზ კაპლათ“ იცლებოდა... რაღა თქმა
უნდა, გაიხსენიეს, თანამედროვე, ისტორიაში ის-
უმადალითო, ხალხთა ხოცვა-ჟლეტა, რასაც ჩვენი
პატარა მხარიდანაც ესოდენი მსხვერპლი დაუზოგვე-
ლობით ეწირვება; ჩვენ საზოგადოებრივ ძალების
დაქსაქსვა; რამეგვარ, გარკვეულ მიზნით, ორგანი-
ზაციის არ ქონა; ჩვენ ძმა—აქარლების ისეთი აწი-
ოკება-დარბევა... ერთმა არატორთავანმა, რომ მე-
ტი ვაშას ძახილი გამოეწვია, თეფშზე თეთრი ქან-
ქარიც კი დაახხარუნა და თან „გახსნა ხელის მო-
წერაც“. მართლაც, ამან ყველაზედ მძლავრად
იმოქმედა... მეც გავიკარ ხელი ჯიბეებისაკენ (ვინა-
იდან, ცხოვრების უკუღმართ პირობებისა გამო,
მრავალი ჯიბე მაქვს და მხოლოდ ერთი, ნახევრად
გაცვეთილი, ქისა), მაგრამ, ბევრი ძებნის შემდეგ,
ქისა რომ ვეღარ ვიპოვე, კინალამ მეზობლის ჯი-
ბისკენაც კი წავატანე ხელი (თუმცა ეს არც იმდენ-
ად საძრახისი უნდა იყოს: მოგეხსენებათ ჩვენში
იმდენად არ ერიდებიან სხვის სულში და ჯიბეებში
ხელების ფათურს). სამწუხაროთ ქისა, სიჩქარით,
სახლში დამრჩენოდა... კარგი კიდევ, რომ იქ ბე-
რი აღმოჩნდა ჩემ ყოფაში და ამით სამუდამოდ გუ-
ლი დავიმშვიდე...

რედაქტორისაგან დაშინებულმა, რომ სიტყვა
არ გავაგრძელო და, ქრიაშვილივითაც, განმეორე-
ბით ნაამბობი უმალ თავიდან არ დავიწყო, მოკ-
ლეთ მოგახსენებთ, რომ იმ კრებაზე ერთ საგულის-
ხმიერო სიტყვას სცვლიდა მეორე, უფრო საგრძ-
ნობელი და ამასთანავე იცვლებოდა ჩვენი „ნასტ-

*) ბოდიშს ვიხდი, რომ ვსარკებლობ ბ. რთაქი-
ძის სიყვარულ ქარგვით.

რონიეც⁶ ისეთი თანდათანობით, რომ, ბოლოს და ბოლოს, ყველა ჩვენგანი, სათითაოდ, თამამად წავიდოდა თუნდა ყარსის ასადებად!... ყარსის აღებისა რა მოგახსენოთ და ღვინომ კი ისე გაგვაბრუნა, აიღო და აიტაცა ჩვენი გრძობა-გონება, რომ, ზოგი რუსულათ სტიროდა, ზოგს, მაგიდაზედ შემდგარს, ცნობილი „ტრეპაკა“ გამოჰყავდა; ზოგი გრიშაშვილის რომანსებს უმღერდა თავის „ოქროს-ფეხივან“ სატრფოს და, თქვენი უმორჩილესი მონა კი არ ვიცი ვინ მომიტანა სახლში; მხოლოდ და მესამედღეს შეუყაროთ თავი: ჩემს ქედს, პალტოს, „კალოშებს“ და სხ. ნივთებს..

რა თქმა უნდა, ნახულ-გაგონილიდან, აქ არამც თუ ყოველივე ზერელეთ მოგიყევით, არამედ, ნუ დამემღურებით თუ სრულიადაც უნდა შევსწყვიტო ბაასი, ვინაიდან ჩვენი რედაქტორი სულ იმას ჩამძახის: „იმოდენა ადგილი ნომერში არა გვაქვს, სათქმელი გამოხატე მოკლედ და სხარტულად“.. არ ვიცი, დემრთმანი, რომელი აკაკი, ან თუ სჩედრინი მე მნახეს, რომ სიტყვას შუაზე მაწყვეტინებენ!..

მეტი რა გზაა, მკითხველო, დარჩეს მეორე კვირამდე...

გ — ი ახ — ელი.

გამოქცეულები

წარსულ ნომერებში*) ჩვენ შევჩერდით სწორედ ყველაზედ საინტერესო მხარეზედ გამოქცეულთა საკითხში, მაგრამ ჩვენდა უნებურად დაგვიგვიანდა.

უმთავრესი სიმძიმე გამოქცეულთა საკითხში ის ეკონომიური ქიშპობა იქნება, რომელიც დაგვავიწყებს ყველა წარმავალ შედეგს ამ ანორმალურ მოვლენისას — სენს, ავადმყოფობას, უსუფთაობას, ცხოვრების გაძვირებასა და სხ. და სხ.

ჩვენ უკვე აღნიშნული გვეკონდა ის ანორმალური მოვლენა, რომ რუსეთის სახელმწიფოში, რომელსაც ისეთი დიდი უბედურება დაატყდა თავსა, როგორც არის ომი, რომელიც მოითხოვს უკიდურეს მოკრებას ძალთა, რომელიც შთანთქმავს ფინანსებს და ეკონომიურადა სცემს და ასუსტებს მოქალაქეთ — ამ სახელმწიფოში, საცა ყოველი გროში შემატება იმ დიდი მიზნისათვის, რომელსაც

გამარჯვება ჰქვია — აი სწორედ აქ იკრებება და იხარჯება მრავალი ფული მტრის ბანაკიდან გამოქცეულებზედ. ეს ერთად-ერთი მაგალითია ამ უმაგალითო ომში, რომ სახელმწიფო, საზოგადო დაწესებულებანი და კერძო პირნი გამოსწირავენ საკუთარ მოქალაქეთა, ქვეშევრდომთა ინტერესებს და ამჯობინებენ გამოქცეულებისას. ადგილობრივი და სატახტო უმაღლესი მთავრობანი ნებას რთავენ ფულის მოკრებას, ისედაც ეკონომიურად გაღარიბებულ ხალხის გაყვლევას — გამოქცეულთა სასარგებლოდ. მაგრამ „საქმენი მისნი მიუწლომელ არიან“ და რას იზავთ.

მაგრამ ეს ხელოვნურად შექმნილი ტალღა გამოქცეულთა, რომელთაც აქ მფარველობას უწევენ, დროებითი ტალღა არაა საუბედუროდ და მკვიდრ მცხოვრებთაც მომავალში დიდ საფრთხეს უშხადებს. ჩვენ მარტო გვიკვირს, რომ ჩვენი ყოველდღიური და დროული გამოცემანი ამ დიდს შინაურს საკითხს არავითარ ყურადღებას არ აქცევენ. მართალია ისინი სხვა უფრო ფართო და მსოფლიო აზრებით არიან გატაცებულნი, მაგრამ ჩვენ ვიცი თუ როგორ ეკიდება ამგვარ საკითხებს საზოგადოთ დემოკრატია. ყველასათვის ცხადია, რომ გამოქცეულნი ჰქმნიან მთელს კადრებს იაფი რეზერვისას, რადგან ერთის მხრით გაქირვება და მეორე მხრით შეუვნებლობა შეუპოვრად სცემს მათს ხელფასს. ჯერ კიდევ მაშინ მივაქციეთ ჩვენი მკითხველების ყურადღება იმ მოვლენაზედ, რომ მაგ. მეფოვეები, კურტნის მუშები და ხელოსნების ზოგიერთი დარგები უკანასკნელ ათეულ წლების განმავლობაში თანდათან შეიცვალნენ ქურთებსა და სომხებზედ, რადგან მათი ამტანი ფსიხოლოგიით და იაფი სამუშაოთი მთლად განდევნეს უფრო ღონიერი და შეგნებული მაგრამ უფრო ძვირფასი მუშა ხელი. უკვე ლაპარაკია იმაზედ, რომ გამოქცეულებს აძლევდნენ სამუშაოს და არა მარტო მოწყალებას და ასეთი გადაწყვეტა საკითხისა მთელის სიმძიმით დააწვება ჩვენს მუშა ხალხს, ჩვენს დემოკრატებს; რადგან კაპიტალისტები სუნით დაეძებენ იაფ-ფასიან მუშას და სიამოვნებით შესცვლიან იქ, სადაც მოახლეობენ.

უკანასკნელ წლების განმავლობაში ეს პროცესი განუწყვეტლივ სწარმოებს და მისი ყველაზედ მკაფიო გამოხატველია მაგალითად ბაქო, საცა ქართველ მუშას, როგორც უფრო შეგნებულ და ძვირად ღირებულს პირდაპირ სდევნის შეუგნებელი ქურთი, თათარი, სომეხი,

*) იხ. „ქლდე“ № 5 და წინასწ.

„მეცნიერების დაპყრობანი“ (ვირჯი 1806—1865).

ეს ბრძოლა არსებობისათვის ომამდის, ვიდრე პირობები უკრძალდნენ ნორმალური იყო — არ მწვავედებოდა უკიდურესობამდის, რადგან თანდათანობით იყო, მაგრამ დღეს როდესაც ერთის მხრით ომმა ძირიან-ფესვიანად ააფორიაქა მთელი წყობილება ცხოვრებასა, როდესაც ერთბაშად მუშა გადარიბდა ერთი ორად (რაკი სამუშაო ქირა არ გადიდდა და ცხოვრება კი გაძვირდა ერთი ორად) და მეორეს მხრით ასიათასთავიანი ტალღა გამოქცეულთა ერთბაშად დასცემს სამუშაო ქირას თვისი უხვი მიწოდებით სამუშაო ძალისა, — დღეს, ჩვენის

აზრით, სწორედ შეგნებული დემოკრატია არის მოვალე ხმა ამოიღოს მუშათა ინტერესების დასაცავად ახლო მომავალ გაქირვებისაგან. მოვალეა იმითომ რომ გაანელოს ის მოსალოდნელი გამწვავება, რომელსაც თვით ცხოვრება წამოაყენებს და გვიანდა იქნება მისი ალაგმვა.

ვერავინ იტყვის როდის გათავდება ომი, მისი სიმძიმე თანდათან უფრო საგრძნობი ხდება ყველასათვის და მით უფრო უნდა ვეცადნეთ შევამსუბუქოთ ყველა მისი შედეგი; ჩვენ კი პირიქით გვემატება სიმძიმე ხელოვნურადაც, გარდა იმისა, რასაც თვით ომი განგვაცდევინებს.

გამოქცეულნი ეხლავე უსამართლოდ იკვებები-
 ან საერთო ბიუჯეტით, რომელიც ისედაც შემცირ-
 და და ძვირფასი გახდა ადგილობრივ მოქალაქე
 მკვიდრთათვის და შემდეგში ამ მკვიდრთა სიას უნ-
 და გამოვალთ შეძლებულნი, რადგან გამოქცე-
 ულთა კონკურენცია მდიდარს მხოლოდ გაამდიდ-
 რებს და ღარიბს მუშას უფრო დასცემს ძირსა.

ეკონომიური ქიშპობა აი ყველაზედ უდიდე-
 სი საფრთხე, რომელსაც გვიმზადებენ გამოქცეულ-
 ნი.

რ. გ.

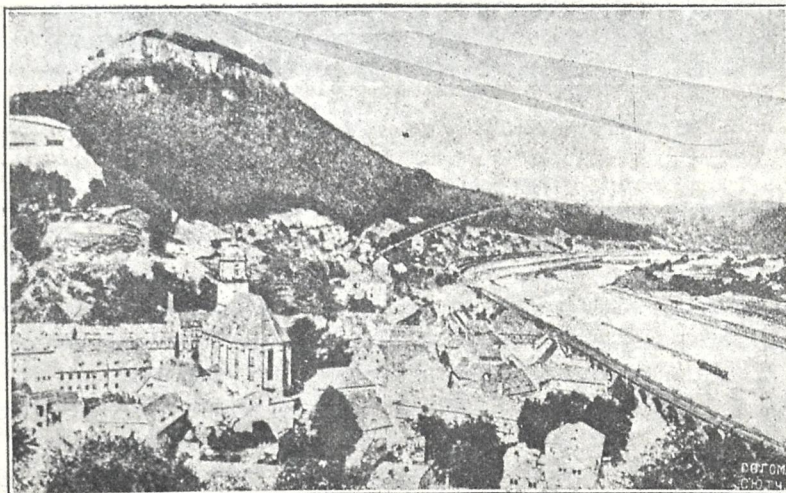

ვირცის სურათის გამო

ეს სურათი რომელიც აქვეა მოთავსებული გადმოგ-
 ბეჭდეთ შურ. „ზარბას“ № 12 საგულისხშიერთა, რომ
 სურათისვის დაურქმევიათ „მეოცე საუკუნის კულტურა“,
 მხატვარ ვირუასი, ასეთი მხატვარი ჯერ სელოფენამ
 არ უწყის. სურათი გი ეკუთვნის ანტუან — ვიერტ ვირც
 (Wiertz) ბელგიის ცნობილს მხატვარს, რომელსაც
 კრიტიკოსები რუბენის დიანსეულ შემგვიდრეს უწოდებ-

დენს, დაიბადა 1806 წ. გარდაიცვალა 1865 წ. ქ. ბრი-
 უსელში მის სახელობაზე აშენებულია განსაკუთრებული
 მუზეუმი, სადაც მხოლოდ მისივე სურათებია გამოფენი-
 ლი. ამ სურათში მხატვარს სიუჟეტად აღებული აქვს
 ბელგიის რევოლუცია. აფაეულებს ფრანგი ჯარის კარე-
 ბი წინააღმდეგ, სურათს ჭკვიან მებრძოლების დაბრუნებანი
 აღსანიშნავია მთელი სურათი ფილსოფიური შინაარსის
 სურათებისა, როგორც მაგალითად: „უკანასკნელი ზარ-
 ბასანი“, „აწმუთ მთავლის წინაშე“, „გოდება ქრის-
 ტისი“, „ნაპოლეონი ჯოჯოხეთში“ და მრავალი სხვა.
 ჩვენ იქნებ უურადღებს არ მიგვიქცია ამ სურათებისთვის
 და უბრალო შეცდომად გვედიარებინა იგი, თუ
 ხსენებულ შურნალში შეცდომას გაისწორებდნენ. პირაქით
 მორიგნომერში უფრო მეტ სიყალბეს ვხედავთ. ნეტავ ვი-
 ცოდეთ რად დასწირდა ან სურათის სახელების გა-
 დამახინჯება, ან მხატვრის სახელის შეცვლა. ვირცი და
 ვირუა ვცხებ ერთსა და იმავეს არ უნდა ნიშნავდეს,
 ხოლო ბელგიის რევოლუციას მეოცე საუკუნეში ვერ
 გადმოიტანდა, ვინაიდან როგორც ზემოდაც დავინახეთ,
 თვით მხატვარს მეოცე საუკუნემდე ვერ მიუღწევია და
 შესამოცე წლებში უკვე გარდაიცვალა.

დოიკენი.

კონიგშტეინის კოშკი, საცა დამწყვედულია ღენერალი სამსონოვი და სხ.

სხვა და სხვა ამბები

★ **კახ. რკ. გზა** წარსულ ნომერში ერთმა ჩვენმა თანამშრომელმა აღნიშნა, რომ კახეთის რკ. გზას დიდი რემონტები დასჭირდება ყოველ წლიურად, რადგან ნიადაგი მეტად ფხვიერი არის და ინჟინერები კი არა ცდილან გზის შემოკლებას. საუბედუროდ ეს ცნობა წინასწარმეტყველური გამოდგა და უკვე ამბავი ჩამოვიდა რომ ჩალაუბანის უღელტეხილზე ჩამოწვა წვიმებისაგან თითქმის მთელი გორა და ლიანდაგი დახაფრა. მიმოსვლა გაძნელებულია გადაჯდომ-გადმოჯდომით. მაგრამ ეს ამბავი, ჩვენის აზრით, მარტო პირველი მერცხალია და ზედ უარესები მოჰყვება თუ გზის პატრონებმა დროით არ მიაქციეს ყურადღება ამ გარემოებას და რაიმე საშუალება არ გამოიხატეს ფხვიერ ნიადაგის შესამაგრებლად.

★ **ამხ. „ქართლი“**. ქართლის მეხილეთა ამხანაგობას შეუერთდა რამდენიმე ათეული ამხანაგი ქუთაისის გუბერნიის იმ რაიონიდან, საცა მოდის უმთავრესად საგაზაფხულო ხილი. ეს მაჩვენებელია იმ სიმბატიისა, რომელსაც მოიპოვებს ხოლმე ყოველი საქმე საქირაობით გამოწვეული და ცხოვრების პირობებთან შეგუებული.

(ყურანლ-გაზეთებიდან)

★ ზოგიერთი ქალაქის მაჰმადიანებს უნდა გაემართათ კონცერტები დაქრილთა სასარგებლოთ ურალის გუბერნატორს აუკრძალავს იმ დრომდე. სანამ გამოირკვეოდეს — ყურანი აძლევს ამის უფლებას თუ არაო. ესლა, როგორც გადმოგვცემს „სტები“, მაჰმადიანმა სამღვდლოებამ უპასუხა გუბერნატორს, რომ მაჰმადიანთა კანონები ნებასა რთავენ კონცერტებისას. (H. 3.) ყველა გუბერნატორი იცავდა აქამდის სახარებას, ურალის გუბერნატორი ესარჩლება ყურანს — ეს რას ნიშნავს, ნეტავი გვაცოდინა?

★ პოლონეთის პოლიტიკურ წრეებში აზრად აქვთ მოწვევა კოპენჰაგენში სრულიად პოლონეთის კრებისა, პოზნანის, ვალიციის და რუსეთის მხრის პოლონეთის წარმომადგენელთაგან — საერთო პოლონურ პოლიტიკის და სახელმძღვანელო ორგანოს დასაარსებლად. (H. 3.)

★ ამ რამდენიმე ხნის წინად „კავკ. სლოვოში“ ვინმე „T. K.“-ამ დაბეჭდა მორიგი ცილი, ვითომც

ბაქოს მაჰმადიანთა გაზეთები ერთთავად ჩვიან ტყვე ოსმალების ცუდ მდგომარეობაზედ. ამის გამო ერთი „მუსულმანინ“-ი შეეკითხა „ზაკ. რეჩის“ საშუალებით თუ რომელ გაზეთში ამოიკითხა „კავკ. სლოვოში“ ეს საჩივრები და მოსთხოვა პასუხი. რასაკვირველია სომხურმა გაზეთმა პასუხი ვერ გასცა, რადგან ცილისწამებას მოკლე ქუუსა და ტყუილს მოკლე ფეხები აბია.

ესლა, როგორც „ნოვოე ზაკ.“ გადმოგვცემს მუსულმანთა პრესა აულღელებია „კავკ. სლოვოს“ უდიერობას, რომელიც ამ გართულებულ მდგომარეობის დროის გამო მეტად ბნელ სახეს იღებს. „ილდამი“ „სადი ხაკი“ და „ილბალი“ ერთსულვან პროტეტს აცხადებენ ასეთ თავხედობაზედ და დასძენენ:

„...დროს საზღვარი დაქდოს ასეთს სიძრუესა და ღირფობას. სირცხვილი! გეყოთ სარგებლობა იმ მდგომარეობით, რომ ამირ-კაკასიის მუსულმანებს არა აქვთ თავისი გაზეთი რუსულენაზედ არ შეუძლიან დაიცვან თავი, გეყოთ მტრების ჩამოკლება რუსებისა და მაჰმადიანთ შორის. (H. 3.)

სომხურმა პრესამ ამ ომის დაწყებიდანვე დაპყრობა აღლო ყურანლისტური სიფაქიზისა, რომელიც არც წინად ჰქონდა მიინცა და მიინც განვითარებული და ტყუილად ჰგონიათ ჩვენს თანამოკალმეებს, რომ „კავკ. სლოვო“ სარგებლობდეს მაჰმადიანთაგან რუსული პრესის უქონლობით. თავხედობა ისეთი სენია, რომელსაც პრესა ვერ ალაგმავს, რომელ ენაზედაც უნდა გამოდიოდეს.

★ **გერმანელები და დაქრილების მოვლა**. ინგლისური გაზეთები აგვიწერენ, თუ როგორ უვლიან გერმანელები დაქრილ ჯარისკაცებს. თქმა არ უნდა, გერმანელებს მეტი დაქრილები ეყოლებათ და მათი მოვლაც ფრიად გართულებული იქნება. მიუხედავად ამისა, გერმანელები სცილობენ ყოველგვარი სიძნელე გადალახონ და თავიანთ დაქრილებს ყოველგვარი დახმარება აღმოუჩინონ, რომ სიცოცხლეს დაუბრუნონ. ამ დიად საქმეში ყველა თანაბრად იღებს მონაწილეობას. დაქრილებს ბრძოლის ველზე ჰკრებენ წითელი ჯვრის სანიტარები, სპეციალურად ამისთვის გამზადებულ ავტომობილებში აწვევენ და ისე მიჰყავთ საველე საავადმყოფომდე, რომელიც მატარებელშია მოთავსებული. დაქრილთა პოვნაში სანიტარებს ძლიერ ეხმარებიან გაწვრთნილი ძაღლები. სასანიტარო მატარებელი ჩვეულებრივ 50 ვაგონისაგან შედგება. აქედან 46 მეოთხე კლასისაა, თვითუღს ვაგონში

აწვენენ 16 კაცს. ერთი ვაგონი საერთაშორისო საზოგადოებისა დანიშნულია აფიცრებისათვის, ორი ექიმებისა და მსახურთათვის და ერთი აფთიაქისათვის. მატარებელი დაჰყავთ მეტად მძიმეთ, თითქმის ყოველ სადგურზე აჩერებენ, სადაც დაჭრილებს ეგებებიან მზრუნველნი და ბუქთად ცხელ საბძელ-საქმელს აძლევენ, განსაკუთრებით ყავას, რძეს ხილეულობას და ძხვებს. მოპყრობა მეტად ფრთხილია, ნაზი. მსახურნი თუ გარეშენი დიდის ყურადღებით ევლებიან მათ. დაჭრილთა ექიმობის მეთოდიც მეტად ფრთხილია. მიზანი ისაა, რომ დაჭრილ დაშავებული ადგილი გაუსაღონ და ყოველი ღონე იხმარონ, რომ თავიდან ააცილონ ხელისა თუ ფეხის მოჭრა. სიკვდილიც მეტად იშვიათია. ძნელად, რომ ასზე ორი გამოეცალოთ ხელიდან დაჭრილებს უმთავრესად მარტხენა მხარი აქვთ დაშავებული, შემდეგ მარჯვენა და ბოლოს ფერდები და ფეხები. ხშირად თითებ დაწყვიტოსა და ნახავთ, ანუ მაჯა გახვეტილს. დანარჩენ ადგილს ნაკლებად აქვთ ქრილობა. გერმანელი ჯარისკაცები საავადმყოფოში იმ დრომდე რჩებიან, ვიდრე მთლად არ გასაღდებიან. ვიდრე მთლად არ განიკურნებიან, ისე არ უბრუნდებიან ბრძოლის ველს. ასიდან თითქმის 60 ისეც გადიან ომში.

★ რა ხდება ოსმალეთში? „რუს. ვედექსერტ“-ში ვკითხულობთ: „ფრთხილად გავფიქრებთ ზიზმა რომელიც ამ დღეებში მოვიდა სტამბოლიდან და რომელსაც ახლო კავშირი აქვს ახლგაზრდა ოსმალთა წრეებთან და სამინისტრატებში, შემდეგი გადმოგვცა: ზღაპრით თითქმის ოსმალეთში რევოლუციონური მდგეფარება ოქოს. ოსმალთა მას ბრძალ უჯერის იმას, რასაც ოფიციალური ტელეგრაფები აწვდის მას. ახლგაზრდა ოსმალნი ძლიერ ავტონომიას ეწევიან და ცამდი აჭეფთ ახლანდელი მთავრობა და გერმანელები. თითონ ახლგაზრდა ოსმალნი დარწმუნებული არიან რომ დარდნაელი მთავარი სიმავრეა; ისინი დესანტის გადასხმის განზრახვას ისე უდგეფიან, როგორც აუსრულებელ მექარას და იმედი აქვთ თავისი სატანტო ქალაქს შერჩენისა. მათ ჯერ ბრძოლა სწეურით და შერიგებაზე არც კი ფიქრობენ.“

★ წყალქვეშა ნავები ოსმალეთში. ათინიდან მოსული ცნობით, მოკავშირეთა სავაერო დაზვერვამ აღმოაჩინა, რომ ოსმალის ეურეში ოსმალეები დაჩქარებით აწეობენ წყალქვეშა ნავებს, რომლებიც დაშლილი ცალ-ცალკე ნაწილებად ჩამოიტანეს გერმანიიდან. ნავების დანიშნულებაა ბტრის საშუადრო ფლოტის წინააღმდეგ ორივე სრუტეში მოქმედება. (რ. ვ.).

★ ბოსფორის სიმავრეების იმედი აქვთ. ერთი ზირის განცხადებით, რომელსაც ახლო დამოკიდებულება აქვს სტამბოლის დიპლომატიურ წრეებთან, ზანს ბურნასისა და ელმის ფორტები ძლიერ გამავრებულია. დიდათ საიმეფათ მთაჩნით ოსმალეებს ფორტები: აზიის სისაზიროზე -- ახატალი კავკი და ევროპისაზე -- ტურნაზა, ნეუტრების შეკადნიეობათ ეს ფორტები ბალკანეთის ომის შემდგ გადაკეთდა და იქ მძიმე არტილერია დაიდგა კარდა ფორტებისა ოსმალეებს აქვთ ავრუდეკე ხელოვნრად დაფარული სავეფე ბატარეები. (რ. ვ.).

★ სმირნის ყურეში. 17 მარტს მოკავშირეთა ტრავლერების ფლოტილიას, როცა იგი სმირნის ყურეში შევიდა, უნბად ძლიერი სროლა აუტეხეს აღმოსავლეთ-ფორტებიდან. ტრავლერების მსლეგელი კრესიერი და ორი დრეფინოუტი ტრავლერებთან ერთად გამოსილდენეს ზარბაზნების სასროლა მანძილს და დაუშინეს შირს მსროლევი ზარბაზნები სიმავრეკის. მალე ფორტები მიუეხდნენ, მაგრამ სროლა დაიწეეს დაფარული ბატარეებიდან. სროლა სდამომდი გავრქელდა.

★ საშაერო ვალაშკრების სამზადისში. ზარიიდან მოსული ცნობებით, გერმანელები ამზადებენ ინგლისზე ახალ თავდასხმას სავაერო გეკებით. ახლა ცუხეღინების ექსპედიციის მიზანი მარტო ღონდონის აწითკება იქება.

□ წყალქვეშა ნავების მუშაობა. გერმანიის წყალქვეშა ნავს „Y 28“ სასკელი გაითქვა თავისი მოქმედებით. მან საღის გუნძელებთან კვლავ ჩასიორა ინგლისის ორი დიდი გეში „Flaminian“-ი და „Grovnig Galtle“. გადარჩენილი შეზღავრების გადმოცემით ეს ნავა 4 ზარბაზნითაა შეიარაღებული.

თავადი ჰავლე

თავადი ჰავლე დღეს სამსახურის კაცია; უსწავლოღმა რუსულიც იცის, წერა-კითხვაც; ღმერთმა იცის საღ და როგორც ისწავლა. ბევრი რამ ახსოვს ჰავლეს, ათასი რამ მოავგონდება:

აი თავად სოლომონ დიდებამის ნახევრად განადგურებულ, გაჩანაგებულ ოჯახს უყურებს, ძველ დიდ თეთრ ოდას ნახევარი სარბიელი ჩამოღობობია, გატალახებულ კიბესაც ორი სამი საფეხური აკლია და ვაი ჰავლეს ავღრიანს დღეში; როგორც უნტროსს წვერს ოჯახისას ხშირად უხდება ამ მინგრეულ-მონგრეულ კიბეებზე ჩარბენ-ამორბენა.

პავლე, წყალი ნიართვი კნენა დედას, რომელიც სრულად მოკეცილა განიერ ტახტზე, პავლე ბუხარს შეუკეთე, პავლე ჩიბუხი გაუბერტყე დედას, სწრაფად სასიამოვნოდ თორემ ეს ჩიბუხის გრძელი ტარი ღონივრად მოხვდება პავლეს.

სამზარეულოში მიეშველე თეკლეს უნცროს დას რომელიც დღეს მზარეულის მოადგილეობას ასრულებს.

თავადი სოლომონი გლახა გუნებაზეა, გაჩქარებული ბოთლსა სცემს აიფანში, მის ქვეშ იატაკი იზნიქება; სოლომონი განზე იფურთხება უგემურად, სულ ასე დადის და რალაცას თავისთვის ბუტბუტებს; ოჯახშიც აგრე რიგად არ ერიდებიან მას; ბატონურ ცეცხლს ვერ აბნევენ, ცოტა ქკუაზე უნდა იყოს მზიარულად.

ამინდს ცხვირ-პირი ჩამოსტირის, წვიმა სცრის თითქო ცას ცრემლები ჟონავსო.

ახალგაზრდა ალექსანდრემ შემოაგდო ეზოში ცხენი. პავლე, მძას ცხენი ჩამოართვი, თავის ადგილზედ დააბი, საკვები დაუყარე, გაწმინდე, უნაგირს, აღვირს თავისი ბინა მიუჩინე.

„პავლე, ღორებს მოტეხილი ღობე სულ ჩაუთელიათ და ბოსტანს შესვეიან, ჩქარა მიეშველე.“

— ბიჟო სადილი მზად არ არის? — მოისმის აიფნიდან ბრძანება. კნენა კატო ზემოდან იძლევა განკარგულებას.

— ბატკანი კარგა შესწვით, ინდაურს გემრილი გარო დაუყენეთ, როგორც მე მიყვარს, უშუშარი ღომი ჩემს წინ არ მოიტანოთ — და ასე; ძვირად თუ ჩამოსცდება კიბეებს მისი ფეხი, ძვირად თუ დათვალეირებს სად რა კეთდება, სად რა ხდება, ძვირად თუ შეიხედავს სამზარეულოში; იშვიათად მისცემს თავს ანგარიშს, თუ ყოველ დღიური ბატკანი, გოჭი, მსუქანი დედლები საიდან მოჰყავთ; ნუ თუ ამდენს ზრდის ახალგაზრდა „კნიაჟა“ პირ დაუბანელი თეკლე? შევიხედოთ სამზარეულოში: აგურებ აყრილი კერა, კუთხეში სახურავ გადაგლეჯილ სახლს ბლომად ჩამოსდის მაღლიდან წვიმა.

ქვაბები, ქოთნები, თაბახი, როდინი, ჯამი, თევშები, წიწილების ბუდე, სიმინდის საფხვენი ძარი, პირ მოტეხილი კოკა, თავდაღმა დამხოზილ გოდორში დამწყვდეული ბატი, მოჯამაგარის ძველი ლოგინი, ერთმანეთშია არეული, ამათ შორის ტრიალებს თმა გაჩეხილი ცხვირ მომურული თეკლე; დვთის წინაშე მკლავებს კარგა აქვს დაკაპიწებული ხელებსაც ხშირად იბანს, სუფთა გოგოა და უნდა

ყველაფერი წმინდათ გააკეთოს. დილიდამ საღამომდის აქ დატრიალებს, თუ მოასწრო დილას ერთ ცოცხს გამოუსვამს ოდას. მაგრამ თუ ვერ მოასწრო და ბატონებმა ადრე ისურვეს საუზმე რომელიც უნდა შესდგეს ან ცხვირის მწვადისაგან ან ღორის მუჭუქისაგან ან ახალის ქათმებისაგან, სულეგუნებით თუ ერბო-ვერცხებისაგან ამათ უნდა ამკობდეს ყვითელის ცხელ ცხელის მკადებით და წითელის ალადასტურით, მერე სადილს უნდა შეუდგეს და ვერც კი მოასწრებს სადილის შექმას რომ ვახშამიც თან მოსდევს და სადღა რჩება თეკლეს დრო სახლები ასუფთავოს, თმა დაიფარცხოს, პირი დაიბანოს და თავის პირად მოთხოვნილებაზე იზრუნოს. ყველაფერს უარსა ჰყოფს, ყველაფერს გვერდს უვლის, ოღონდ თავის დედიკონე კმაყოფილი ეყოლოს, ოღონდ თავის დედიკონამ წყალობის თვალთ გადმოხედოს, ნაშრომი დაუფასოს. და ეს რით გამოჩნდება? შემწვარს გოქს ან ბატკანს ფეხებს წამატერებს, როცა ქათმის ფეხებია თავ-კუქსაც წაუმატებს და მისცემს ხელში — პავლესაც გაუყავი, ეტყვის ქალს და გაისტუმრებს, დანარჩენი თეკლემ იცის. ქვაბი ტყუილად ხომ არ დასტოვა ცეცხლზე ნაქას ორი თვალი რო აუნაცვლა, ღომი მოინარჩუნა შიგ. და იმ დროს როცა დედიკონა, ბაბიკონა, ძამიკონები ალექსანდრე, ელიზბარი და ნიკო შეექცევიან ოდაში სადილს, სიცოცხლე გაქვთ ხშირად ეს დავაჯაკებული შვილები და მასთან ქმარიც შეჰყურებენ პირში კნენა; კატოს, როგორ სისწრაფით მისცურავს მის პირში ლუკმა ლუკმაზე, როგორ მოხდენილად იხრება დანა აქეთ აქით, ითლება ბატკანი, ბატარავდება და კნენას წინ ძვლებს მთა იდგმის.

დიახ, ასეთია თეკლეს დედიკონე და ეხლა ესენიც ორივე და-ძმა, ფეხზე მდგომნი ქვაბიდან კორტნიან ცხელ ღომს, მსხვილ-მსხვილ ლუკმებს ატანენ გოქის დამხმარ ფეხებს. მორჩნენ, ისადილეს. თეკლემ მოავლო თვალი იქაურობას, აბა რა აქვთ გასაკეთებელი:

— ბიჟო, პავლე. ვახშმისთვის რა ვიფიქროთ, ეს ქათმები ამოვსწყვიტეთ, გოქებსაც ხომ სინსილა გაუწყვიტეთ. ახლა ცოტა თუ არ წაჰკარი შენებურად გლახა დღეში ვართ.

— წაჰკარ-წაშოჰკარი.. მა, დალოცვილები ზეიდან იძლევიან ბრძანებას და იმას კი არ კითხულობენ, რა ძვირად უჯდება პავლეს ერთი ბატი ან ინდაური.

ქათამი უფრო ადვილია, წაავლებ კისერში

ხელს და გაგუდამ მაგრამ ეს ოხერი ბატები რო დე-
იწყებენ ფრთების ქნევას და ბათქუნს, დაღეკი მაშინ
თუ ბიკი ხარ.

— ძან მარჯვე კი ხარ, სიდანაც არ მეგონოს,
გამიჩენს რამეს ჩემი ძამიკო.

— იცი შენ რათ დამიჯდა ამ ბატის საბუდ
რიდან გამოთრევა? დიდხანს კი მყავდა თვალში, თე-
ლორიი კაქის არი; საბატე ზე სახლზე აქეთ მილო-
ბილი, რაგარც იყო ჩვეებარე ძაღლს, მივაწიე საბა-
ტესთან, გავაღე კარი, ვცადე ჯოხით გამოვრეკო
წინ მეთქინ, მარა ეს ტურის დასაჰმეღები ისე მიეკ-
რენ ერთმანეთს...

ეს პავლე, გამიარა შრომამ ამაოდ თუ არ
შეძვერი შიგ. ჩვეიჩოქე მუხლებზე, დავლუნე თავი
გაუხობთი და შეძვეერი, სწორეთ რაცხა დროს წა-
ვავლე ხელი კისერში გამიგო ძაღლმა და მომენტო.
გამევიდა გარეთ თედორიი შეუსიანა ძაღლს, ბა-
ტებმაც ატებეს ალიაქოთი. პირდაპირ საბატისაკენ
გამოიწია პატრონმა, უღუფათ მივიხურე კარი, გა-
თავდა პავლე შენი ვაქცაობა ახლა კი გამობაი-
რალიდ მეთქი, მარა ღმერთი შემეწია პატრონის
ხმის გაგონებაზე ბატები ჩაჩუდნენ, თედორიამაც
რაკი კარი დახურული ნახა რას იფიქრებდა თუ
შიგ ვიჯექი ბატებთან ერთად; ერთი-ორი შოუქაქა-
ნა და თავის ქვეით შებრუნდა სახლში. დაწოლა
კი ვაცადე და გიყვარდეს პავლე მოკურცხვდა, ისე
მოუსვი რო გონია ბედაურიც ვერ დამეწოდა.
ნელა კი არ გამილია კარი რაც ძალა მქონდა ვეცი-
კარს, ერთი შევლმუვლე საწყალს ძაღლს მგელათ
მოვეჩვენე, პირველათ დეიბნა, როცა გონზე მევიდა,
პავლე სამშვიდობოს იყო. — ასეთს ამბებს ხშირად
უამბობდა თეკლეს. კნიაზს და კნეინას კი შესდიო-
და შემწვარ-მოხარ-შულები.

პირველად იქიდან დაიწყო ხეიძის ვენახში რო
ჩაძვრა, ყვითელმა ყურძენმა რომ შეაცდინა ის და მი-
სი ამხანაგები მაგრამ დედამ რო ნადავლით კარში
არ გაავლო და მოუწონა კიდევ ნოყიერი ხილის
მოტანა ამ ნაწახალისა, ის ზაფხული ხილის შოვნა
ში გავიდა, ზამთრისთვის პავლე უფრო გამოწაფუ
ლი შეიქნა და რაკი ხილი არსად იყო წვრილ ფე
ხობას გაუბედა ხელის წაპოტინება მაგრამ არც თუ
ოჯახს დააკლო თავისი ხელობა. პატარა ბიკი თუთუ-
ნის წევას შეეჩვია, პაპიროზი უფრო მოსახერხებე-
ლი შეიქნა და პავლემაც ზამთრის გრძელ დამეგში
ცეცხლის პირში დაფშენა ჩუმად გადმოტანილი სი-
მინდი, მეორე დღეს მედღუნეს მიუტანა და ნაც-
ლად პაპიროზები მიიღო. ასე მიდიოდა დრო, დიდ
ოდან უფრო უღლებოდა ბოძები, კიბესაც თითო
ოროლა საფეხური აკლდებოდა, უზარ-მაზარი მა-
მული დღითი დღე ქუცმაცდებოდა დღითი დღე
იქრებოდა ნაჭრებად, ხან ერთი მეზობელი შეიყიდ-
და ხან მეორე. პავლესას კი ხშირად იყო ჰარიპა-

რალი. პავლეს დაძვრებოდა მეზობლებში. მეზობ-
ლები ჩურჩულებდნენ.

— ამ გასაწყვეტმა გავაწყალა ქათმისა და ბა-
ტისაგან.

მაგრამ მალე ვერას ამბობდნენ. ჯერ-ჯერო-
ბით კიდევ დიდი კაცი იყო სოლომონი, ხშირად სა-
დილობდა მათთან მახრის ბოქაული თავის მხლებ-
ლებით, ვინ დაიჯერებდა რომ ასეთს ოჯახში ნახა-
ცაცარი შევიდოდა? იცოდა მხოლოდ მინგრეულ-
მონგრეულმა სამზადმა კერამ, თეკლემ, მალლა ღმერთ-
მა და ქვეით პავლემ.

პავლეს ისიც კარგად ახსოვს. უფროსი ძმა
ალექსანდრე როგორ ღორივით გამოუხახეს თავად
მას... შექეფებულმა ყმაწვილ კაცებმა, ნახა ხის
ძირში რო ესვენა სამს დღეს, სანამ აღვილობრივ
არ მოვიდა გამოძიებელი მიცვალებული ადგილიდამ
ვერ დასძრეს. ახსოვს როგორ გულ-გრილად მივი-
და დედა: „უგემური შვილი იყავ და უგემურადვე
ჩაკვიდო ამბობდა. ახსოვს მეორე ძმა ნიკო რო ვი-
ლასაც ჩავსიძა, ბევრი რამ ახსოვს. დრო გავიდა,
ბიკი შედერდა საცოლეთ, უღვაშები აუშეწანდა,
თვალებმა ელვარებას უმატეს და გულმა ძგერას. ე-
ზობლის ლურჯ თვალემა ტასიკოს მადლიანის თვა-
ლით გადაჰხედა თავადმა მაგრამ ამაოთ; თუ კნეინა
კატოს არ ეკადრებოდა მაქსიმელა მძახლად არც თუ
მაქსიმელას ჰქონდა აზრად მისი დამოყვრება.

— რა ჩემი საქმეა შე წუწკო მამა ოხერო, თა-
ვადის შვილის დამოყვრება და მერე მაგისანაი თავა-
დიშვილის. ცხვირს აგაღლეტ მეორეთ რო გვეიგო-
ნო, — დაუბრიალა გოგოს თვალები.

ტასიკო სკივრის თავთან მოზუზულიყო და შუა-
მავალ დედას შეჰყურებდა: — შენ მიშველე არ მო-
მკლასო.

— რაცხა ორი დღეა სული მევითქვი, დღე და ღა-
მე გასწორებული მაქ კაცს და ახლა მაგენმა უნდა
ამომხადონ სული? რამ დემილია ჩემი ტოლი კაცი?
შავ ღორას შავი კერეშანეი არ მეეშლება. არ გა-
მაგონოთ მორეთ, არ გამაგონოთ. გასცა ბრძანება
და გავიდა სახლიდან. კნეინა, კატომ კი თმებითაც
დაითრია საწყალი პავლე, კიდევ კარგი რო უღვა-
შები არ ჰქონდა მოზრდილი თორემ იმათაც და-
აწიწკნიდა.

ახსოვს როგორ ფეხ აკრეფია ჩამოვიდა სახლი-
დან როგორ გამოემშვიდობა ყველაფერს და გადმოვი-
და ეზოდან. მეორე დღეს თეკლემ მისი მარჯვენა
ხელი პავლე ვეღარა ნახა.

შემდგვ გაიგო პავლემ რომ თეკლე ვილაც მო-
ჯამაგირეს გადაჰყვა ფარულად და ჯვარი დაიწერა.
დალოცვილი დრო იყო, პასპორტს არავინ

კითხულობდა. პავლე ბათომში მოხვდა; რკინის გზის უფროსს შეაფარა თავი, სამზარეულოს მოვლა-გამლოლა კარგა შეეძლო და უფროსსაც შეუყვარდა მხოლოდ დიდებამის ნაცვლად დიდინავად იცნობდნენ, ეთაკილებოდა თავადის შვილს მზარეულობა.

შემდეგ უეცრად მოითხოვეს, სასაღდათო შეხედა კენჭით წაიყვანეს საღდათში ოთხი წელი იქ დაჰყო. იქ ერთხელ მოხვდა წკებლა ხელ-მაკიცობისათვის. ის იყო და ის პატიოსან კაცად იქცა, გაუღვიძა კეთილმა გრძნობამ. ერთს ხანს დადიოდა თავდახრილი, ამხანაგებისა რცხვენოდა. საღდათობის შემდეგ ადვილად მიიღეს რკინის გზაში და მეისრედან დაწყებული დღეს პირველ კლასის „კონდუქტორია“ სუფთად ჩაცმული, თავაზიანად ექცევა მგზავრებს, „ბარინ“ და „ბარინა“ ზეპირად იცის, სამსახურის კაცია—, დაცოლშვილებული, სახლიცა აქვს საკუთარი. თბილი ბინა, ევროპული სამზარეულო და წითელი იატაკები, ამ წუთას მუშებს ადგა თავზე და უნდა შეაკეთებინოს სახლის ყურე, ბედნიერად გრძნობს თავს მშვიდისა და წყნარის ცხოვრებით.

მ. გარიყული.

რუსული პრესა

„რუსკ. ვედ.“ 65-ე ნომერში მოყვანილია წერილი ცნობილი დიონოსი, ხსენებულ გაზეთის ინგლისური კორესპონდენტისა. წერილი ფრიად საინტერესოდ არის შედგენილი და ბევრს საგულისხმიეროს შეიცავს, როგორც საზოგადოთ, ისე კერძოდ ჩვენთვის.

პატარა „ფილოსოფიური“ შესავლის შემდეგ, საცა დიონოსს მოჰყავს რამდენიმე აზრი—რომ ადამიანი ყველა ჭირს შეეჩვევა ხოლმე, იგი აღნიშნავს თუ ინგლისიც როგორ „შეეჩვია“ დახოცილთა და დაჭრილთა ვრცელ სიებს, დიდძალ ქალებს და ბავშვებს ძაძებში, ხშირ ანდერძებს მგზავრებისას და სხ. და სხ. ყველა ეს უჩვეულო ამბები რუტინად გადაიქცაო, მაგრამ ინგლისელები მაინც მუდამ ფიქრობენ: როდის გათავდება ყველაფერი ესაო.

— იგი დადგება მაშინ, როდესაც მიღწეული იქნება ომის მიზანი.

— და როგორია ეს მიზანი?

— აღდგენა ბელგიისა, დაბრუნება ელზასისა საფრანგეთისათვის, უფლებანი პატარა ერებისა და დანგრევა პრუსიის მილიტარიზმისა, — ამბობს ინგლისის მთავრობის სახელით პრემიერი: „უნდა მკაფიოდ იყოს ჩამოყალიბებული ყოველი უფლება ერისა და ნამეტნავად სამართლიანი მოთხოვნილებანი პატარა ერებისა თავისუფლებისა და საკაცობრიო კულტურის შექმნაში მონაწილეობაზედ, ამბობს რეზოლუცია, მიღებული მთელ ინგლისელ თავისუფალ ეკლესიების სამღვდლოელებისა და მრევლის კრებაზედ მანჩესტერში. — აუცილებელია აღდგენა

ტრაქტატების სიწმინდისა და იგინი უზრუნველყოფილნი უნდა იყვნენ (გარანტია) დიდ სახელმწიფოთა უკანონო მოპყრობისაგან. ქვეყანა უნდა განთავისუფლდეს განმანადგურებელ მილიტარიზმისაგან, რისთვისაც საქირთა ავტორიტეტით და ძალით აღჭურვილი საერთაშორისო სასამართლო“; ასე ლაპარაკობს თავისუფალი ეკლესია ინგლისისა.

ახლად აღორძინებული „დემოკრატიულ კონტროლის კავშირი აღნიშნავს ოთხს მუხლს: „1) ომის შემდეგ ტერიტორია გადადის ერთი სახელმწიფოსაგან მეორესთან მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამ ტერიტორიის მცხოვრებთა უმეტესობა გამოსთქვამს სურვილს პლემისციტის საშუალებით. 2) არავითარი ხელშეკრულება არ შეიკერის პარლამენტის ნებადაურთველად. 3) საერთაშორისო პოლიტიკას აწარმოებს ინტერნაციონალური საბჭო. 4) საერთო აყრა იარაღისა.“

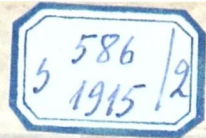
ამას მოსდევს კიდევ რამდენიმე კარგი სურვილი, გამოთქმული სხვა და სხვა ორგანოსა და ჯგუფისაგან, წინასწარმეტყველება რენესანსისა და ბოლოს ისევ საკითხი ომისა:

„... როდის გათავდება ომი?“ მოუთმენლად კითხულობს ყველა. ამას პასუხს აძლევს ავტორი ერთი ბროშურისა: თუ მოკავშირენი შემოდგომამდე გადამწყვეტ ბრძოლას მოიგებენ დასავლეთ ასპარეზზედ, ე. ი. თუ გერმანელები ისე დამარცხდებიან, რომ იძულებულნი იქნებიან დასტოვონ ბელგია, ან დაიხიონ მეზას წყლამდე მაინც, მას აღარ ექნება საშუალება ათამაშოს სახელმწიფოანი ზავზედ ლაპარაკის დროს. ამ შემთხვევაში ზამთარი მოგვიტანს ტრაგედიის დასრულებას თუ არა. სერიოზულ ლაპარაკს მაინც. თუ ბრძოლა გადაწყვეტი არ იქნება და ზამთრამდე შეინარჩუნებენ გერმანელები ბელგიას და არდენებს, მაშინ არავითარი საფუძველი არა გვაქვს ვიფიქროთ, რომ ომი 1915—1916 წლის ზამთარსაც არ გაგრძელდება. თუ ბრძოლა დასავლეთზედ ცუდ შედეგებს მოუტანს მოკავშირეთ, მაშინ ომი 1916 წლის გაზაფხულამდე გაგრძელდება.

ყოველ შემთხვევაში—ამბობს ავტორი ბროშურისა, — **ომი გათავდება უფრო ადრე, ვიდრე მოკავშირენი გადავლენ რეინს.**

ასე ფიქრობენ თურმე ინგლისში.

ადრე, ვიდრე მოკავშირენი გადავლენ რეინსაო, რუსეთის გატაცებული ლიბერალები კი გაფართოებას ანაცვალდებენ შინაურ სიმკვიდრეს. ორ მოკავშირეთაგან ვინაა მართალი ბოლოს გამოჩნდება, დღემდის კი ინგლისის პოლიტიკა მხოლოდ აძლიერებდა ინგლისს.

სამგლოვიარო წერილი

დიდათ პატივცემული ბატონო რედაქტორო! უმორჩილესად გთხოვთ თქვენ პატივცემულ ჟურნალში, ადგილი დაუთმოთ, და სამძიმარი გამოუცხადოთ ქართველ საზოგადოებას ათონელი ქრ. ძმებისაგან!

ათონელ ქართველ მოღვაწეთა ძმობა უერთდება, ქართველ საზოგადოების მწუხარებას, განსვენებული ჩვენი ძვირფას სამშობლოს შეილის აკაკი წერეთელის დაკარგვის გამო. 1 მარტს ვითარცა ვცანიტ ჟურნალი კოდის საშვალეებით. შემდეგ ლამის თვისა და საღმრთო ლიტურგიისა, პანაშვიდი გადახდილ იქმნა საკრებულოთ განსვენებულის სულის მოსახსენებლად, ყოველთა ძმათა დასწრებით, და მრავალი უცხო ტომის მოღვაწენიც დაგვესწრნენ.

ამ ღვთის ვედრების დამსწრე, მღვდელ-მონაზონი ილია ათონელი.

პროვინციის ცხოვრება

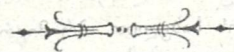
საჯავახოს მხარე. საჯავახო მოზრდილი მხარეა. მცხოვრებთა რიცხვი უდრის 1,500 კომლს. ხალხი მეურნეობას მისდევს. გავრცელებულია მეაბრეშუმეობაც. სწავლა-განათლების მხრით საჯავახო მოწინავე მხარედ ითვლება. არსებობს სამინისტრო და სამრევლო სკოლები, წვრილი კრედიტის ამხანაგობანი და რამდენიმე სამკითხველო.

როგორც გასულ წელს, წელსაც შიმშილობამ იჩინა თავი. შეიძლება ითქვას, რომ წელს იგი უფრო მძვინვარეა ვიდრე შარშან. სამწუხაროდ თუ მაშინ მთავრობა საჯავახოელებს დაეხმარა და სიმინდი მოაწოდა, წრეულს მას პატრონი აღარავინ შერჩა. მართალია, ახლა ხან ქუთაისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა წინამძღოლმა გამართა თათბირი შიმშილობასთან საბრძოლველად, მაგრამ რეალური ნაყოფი ამ თათბირისა ჯერ არვის უნახავს. ხალხი კი მას ჰსასოებს, ელის, რომ თვით ჩვენი ხალხი მაინც ილონებს რამეს თუ მთავრობის ხელიდან არა გამოვა რაო. საქმე კი დახანებას არ ითხოვს. დღევანდელ შიმშილს რომ გაუძლოს ადამიანმა, საქი-

როა, მომავალი მაინც როგორმე უზრუნველ ჰყოს. ეხლა კი ხენა-თესვის დროს, აქაურებს არა თუ სათესლე სიმინდი, თვით დღიურ საზრდოსთვისაც არა აბადიათ რა. ამასწინად ერთ სოფელში ერთი ფუთი სიმინდისთვის კინალამ ერთმანეთს შეეხოცა ორი საუკეთესო მეზობელი.

შიმშილობას დაერთო სხვა უბედურობაც: ამ ჟამად გავრცელებულია სახადი. მრავალ მსხვერპლთა შორის აღსანიშნავია მღვდელი ვას. ხუნდაძე, ბ. სილოვანის უბედურობა ის გახლავთ, რომ ამ სენთან უპატრონოდ დარჩენილ სოფლებს ყერ შეუძლიანთ შებრძოლება. მართალია, არიან ფერშლები, მაგრამ მოგვსენებათ, პროვინციელი ფერშალი ხშირად მოკარაბადინე ექიმბაშებზე არა ნაკლებ საშიშარი არის. ეს შეიგნეს თვით სოფლელებმაც ამიტომ ისინი ირჩევენ მიჰმართონ დაბის ექიმს, მოდიან სამტრედიისში, მოჰყავთ თან ავადმყოფი. უამინდობაც რომ არ ვიანგარიშოთ უგზობა და მანძილის სიშორე, მასთან ჩვენებურ ურმის ნყდრევა საკმარისია, რომ ავადმყოფის მდგომარეობა გაავდეს და საშიში შედეგიც მოჰყვეს. ხშირად კიდევ ისეთი მაგალითებიც მომხდარა, რომ ავადმყოფს ექიმი არ დახვედრია ბინაზე და ისევ უკან დაუბრუნებიათ უბედური. არა, ჩვენ გვესმის საზოგადო უბედურების სიმძიმე, რომელიც მთელს საქართველოს დავატყდა თავს, მაგრამ უპატრონოდ დარჩენილ პროვინციის მდგომარეობა და განსაკუთრებით საჯავახოსი, ყოველისფერს აღემატება. რამდენად უმჯობესი იქნება, თუ ჩვენი ჟურნალ-გაზეთობა და მთ უმეტეს ჩვენებური დაწესებულებანი თუ ამ „ყუმბარათა“ საშინელებაზე ილაპარაკებდნენ და ამოქმედდებოდნენ, ვიდრე გერმანელთა თუ ინგლისელთა ჯავშნოსნების სიავკარგეზე და ზარბაზანთა სიძლიერეზე იმსჯელებდნენ. შიმშილი და ისიც მშრომელი მხარის თავს ისეთ მძვინვარე ავადმყოფობის აჩრდილი, როგორც ქირი და სახადია, ვგონებ, ყოველ დღიმიანს ზარბაზნებზე საშინელებას უნდა წარმოადგენდეს...

ი. იმერელი.

რედაქტორ-გამომცემელი

რ. გაბაშვილი.